

Hyperkalsemi

Nevena Jovanovic

Hyperkalsemi utredning og behandling

- * Hvorfor utrede hyperkalsemi ?
- * Hvem skal utredes ?
- * Hvem skal behandles ?
- * Oppfølging av pasienter

Causes of hypercalcemia

Parathyroid mediated
Primary hyperparathyroidism (sporadic)
Inherited variants
Multiple endocrine neoplasia (MEN) syndromes
Familial isolated hyperparathyroidism
Hyperparathyroidism-jaw tumor syndrome
Familial hypocalciuric hypercalcemia
Tertiary hyperparathyroidism (renal failure)
Non-parathyroid mediated
Hypercalcemia of malignancy
PTHrp
Increased calcitriol (activation of extrarenal 1 alpha-hydroxylase)
Osteolytic bone metastases and local cytokines
Vitamin D intoxication
Chronic granulomatous disorders
Increased calcitriol (activation of extrarenal 1-alpha-hydroxylase)
Medications
Thiazide diuretics
Lithium
Teriparatide
Abaloparatide
Excessive vitamin A
Theophylline toxicity
Miscellaneous
Hyperthyroidism
Acromegaly
Pheochromocytoma
Adrenal insufficiency
Immobilization
Parenteral nutrition
Milk-alkali syndrome

PTHrp: PTH-related peptide.

Adapted from: Khairallah W, Fawaz A, Brown EM, and El-Hajj Fuleihan G. Hypercalcemia and diabetes insipidus in a patient previously treated with lithium. *Nat Clin Pract Nephrol* 2007; 3:397.

UpToDate®

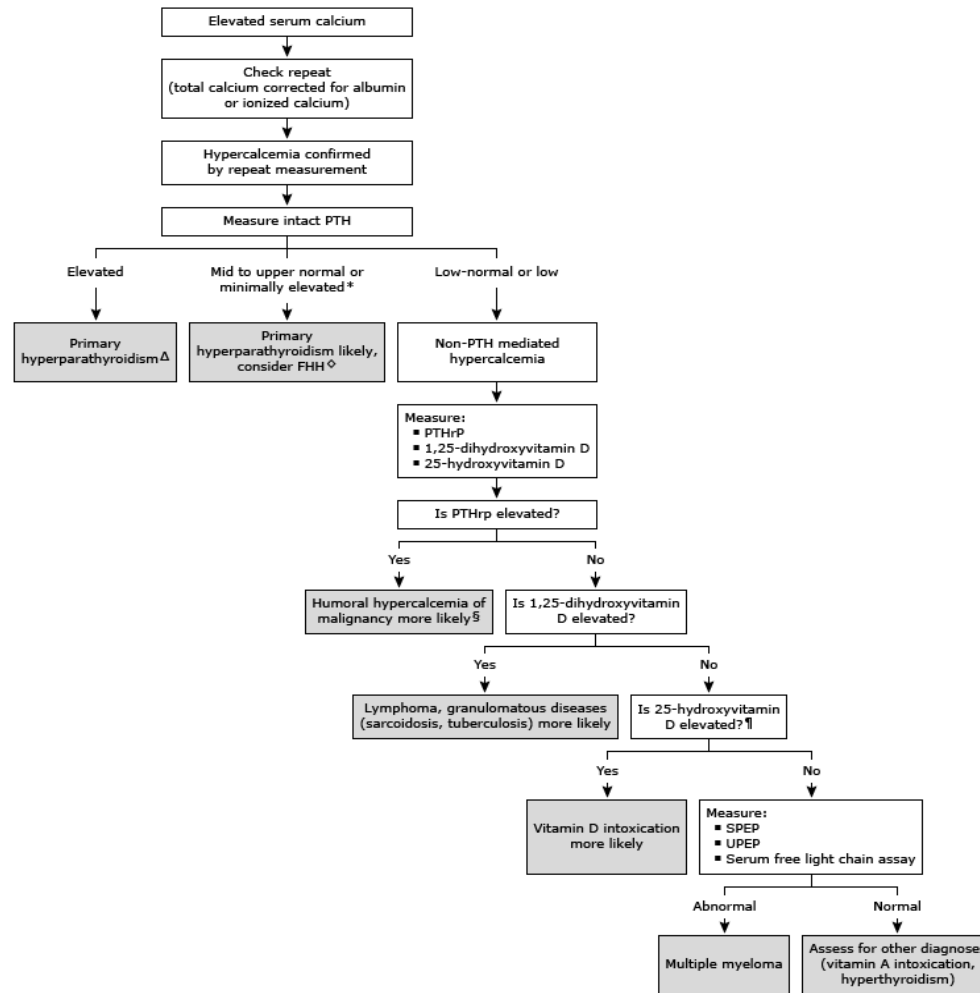
Hyperkalsemi symptomer

- * Symptomene avhenger av underliggende årsak, graden av hyperkalsemi og hvor raskt tilstanden har utviklet seg.
- * Kronisk lett hyperkalsemi er ofte asymptomatisk, men dersom dette utvikler seg raskt, kan pasienten få alvorlige symptomer.
- * Moderat hyperkalsemi gir som regel symptomer.

Organspesifike symptomer

- * **Sentrale nervesystem:** forvirring, depresjon, asteni, konsentrasjonsvansker, somnolens og koma.
- * **Muskel og skjelett:** muskelsvakhet og muskel- og leddsmerter.
- * **Gastrointestinal-traktus:** obstipasjon, anoreksi, kvalme, brekninger, abdominalsmerter og sjeldnere pankreatitt.
- * **Kardiovaskulær:** hypertensjon, bradykardi, forkortet QTc-tid, økt følsomhet for digoksin, ventrikulære arytmier.
- * **Renal:** polyuri, nokturni, polydipsi og dehydrering (ved kronisk hyperkalsemi grunnet osmotisk diurese). Nyrestein (ved kronisk hyperkalsemi). Nyresvikt (ved kronisk eller alvorlig hyperkalsemi).

Diagnostic approach to hypercalcemia

PTH: parathyroid hormone; FHH: familial hypocalciuric hypercalcemia; PTHrP: parathyroid hormone-related peptide; SPEP: serum protein electrophoresis; UPEP: urine protein electrophoresis.

* Serum PTH typically ranging from 35 to 65 pg/mL in an assay whose normal range is 10 to 60 pg/mL.

¶ Serum 25-hydroxyvitamin D must be markedly elevated before hypercalcemia develops. Although the serum concentration of 25-hydroxyvitamin D at which hypercalcemia typically occurs is undefined, many experts define vitamin D intoxication as a value >150 ng/mL (374 nmol/L).

Δ Refer to UpToDate content on primary hyperparathyroidism.

◇ Refer to UpToDate content on primary hyperparathyroidism and familial hypocalciuric hypercalcemia for details.

§ Additional work-up is warranted to identify malignancy.

Analyseoversikten

PTH

* **Prøvetaking:** Serum:, røyr med gel.
Unngå langvarig stase., analysevolum:
0,5 mL).

* **Oppbevaring/haldbar til:** Serum:,
Oppbevares kjølig og har følgende
haldbarheit:

- **Romtemperatur: 12 timer**
- Kjøleskap (2-8 °C): 4 dager
- Frys (-20 °C): 2 måneder

Hormonlaboratoriet oppbevarer prøven i
2 veker etter analysering.

* **Transport:** Serum:
Rekvirentar med henteteneste:

**Transport ved romtemperatur er
akseptabelt (ved ankomst lab. innen 12
timer).**

* **Ved lang transporttid, eller dersom
prøve ikkje når Hormonlaboratoriet
innan 4 dagar, må prøven sendast
frosset.**

* **Svarrapporteringstid:** Forventa
svartid: 1 kvardag.
Maksimal svartid: 5 kvardagar.

* **Utførast:** Alle kvardagar.

Primær hyperparathyroidism

- * Primær hyperparathyroidisme er mistenkt ved funn av hyperkalsemi og lett forhøyet PTH eller PTH i referanse område men inadekvat for målt kalsium nivå.
- * De fleste pasienter med PHPT er i dag uten symptomer og oppdages ved rutinetesting.
- * Tilstanden skyldes autonom PTH sekresjon fra hormonproduserende parathyroidea svulst (soliter adenom) eller parathyroidea hyperplasi.

Primær hyperparatyroidisme

Forekomst

- * Primær hyperparatyreoidisme (pHPT) er i den vestlige verden angitt med en prevalens på ca. 1 % i den voksne befolkningen, og prevalensen øker med stigende alder.
- * Sykdommen er langt hyppigst hos kvinner, og blant postmenopausale kvinner er det i en nyere svensk populasjonsbasert screeningundersøkelse funnet en prevalens på 2 %.
- * Insidensen i den voksne befolkningen er anslått til 20 – 30 per 100 000 innbyggere per år.
- * Familiær hypokalsiurisk hyperkalsemi (FHH) er sjelden (1:78000).

Patofysiologi

Den økte PTH sekresjon fører til hyperkalsemi ved å:

- * Øke opptak av kalsium fra næringsstoffer i tarm gjennom aktivering av vitamin D
- * Løse ut kalsium fra skjelettet via stimulering av osteoklaster
- * Reabsorbere kalsium i nyrene som skilles ut i urin

Symptomgivende PHPT

- * **Osteoporose:** PHPT øker benomsætningen og bentap fra skjelettet (primært fra kortikalt bein), men ved milde former er effektene på skjelettet små.
- * **Nyrestein:** PHPT øker urin-Ca og dermed risiko for renale kalkuli.
- * Det er ikke vist at PHPT øker risiko for kardiovaskulær sykdom eller depresjon.

Diagnostikk PHPT

Diagnosen primær hyperparatyreodisme krever:

- * S-Ca (albumin korrigeret/fritt kalsium) over øvre referansegrense
- * S-PTH ved øvre referansegrense eller høyere.
- * I tvilstilfeller måles s-Ca og s-PTH x 3.

Supplerende undersøkelser

- * Mål **u-Ca**♦ for diff dg FHH, u-kreatinin og s-kreatinin.
- * **S-25-OH vitamin D** for å påvise D-vitaminmangel som også bør korrigeres ved PHPT. Ev. måles S-1,25-(OH)₂ vitamin D som oftest vil ligge over øvre referansegrense fordi PTH stimulerer 1-alfa-hydroksylase.
- * **S-magnesium**: Alvorlige PHPT med polyuri vil kunne gi magnesiummangel som bør korrigeres.

♦**Tolkning**: CaE < 14 µmol/l gir en spesifisitet på 95% og sensitivitet på 62% for FHH. Urin-kalsium og urin-kreatinin er målt i mmol/L, mens s-kreatinin er målt i µmol/L.

Hvis mistanke om FHH beregnes kalsium-kreatinin clearance ratio (CCCR) i 24 timers urinsamling med samtidig målt kreatinin og total-kalsium i serum⁸.

Tolkning: CCCR < 0,01 taler for FHH. 0,01 – 0,02 representerer en gråsoner mellom FHH og PHPT.

Supplerende undersøkelser

- * **DXA-måling** med tanke på osteoporose.
- * **Ultralyd/CT nyrer** med tanke på konkrementer/nefrokalsinose.
- * **Scintigrafi av paratyreoidea og ultralyd-hals** for å lokalisere adenom/hyperplasi er kun relevante som preoperative

Differensial diagnoser

- * **FHH** skyldes mutasjon i genet for «kalsium-sensing-reseptoren». Pasienten har høy kalsium og lettere grader av PTH forhøyelse. Ved mistanke (familieanamnese og lav kalsiumutskillelse) kan gentest vurderes.
- * **Normokalsemisk hyperparatyreoidisme:** Forhøyet s-PTH uten ledsagende hyperkalsemi ved 3 ulike tidspunkt og hvor andre årsaker (primært vitamin D mangel) er utelukket. Langtidsstudier har vist at denne tilstand oftest går over i manifest hyperkalsemi (PHPT).
- * **MEN-1 og MEN-2** har begge PHPT som viktig manifestasjon, hvor det oftest er tale om hyperplasi av alle 4 kjertler. Diagnostiseres basert på familieanamnese og gentesting. (Estmert ca 10 % pasienter med PHPT).

Behandling

- * Primærbehandling av PHPT er **paratyreoidektomi** enten som selektivt inngrep med fjernelse av en kjertel basert på scintigrafiske/ultralyd funn eller halseksplorasjon ved mistanke om hyperplasi eller vanskelig lokalisierbar adenom.
- * **Pasienter med følgende tilstander bør primært få tilbud om operasjon:**
  - S-Ca (albuminkorrigert) > 2,75 mmol/L
  - Påvist nyrestein eller nefrokalsinose
  - Osteoporose (T-score < -2,5) og/eller lavenergi fraktur.
  - Alder < 50 år uansett s-Ca
  - Redusert nyrefunksjon med eGFR < 60 ml/min.

Behandling av pasienter som ikke oppfyller kriteriene for kirurgisk behandling

- * Asymptomatiske pasienter (> 50 år) med S-Ca (albuminkorrigert) $< 2,75$ mmol/L som ikke vil opereres bør observeres (ca 1/3 vil utvikle manifest sykdom i løpet av 15 år).
- * Ev. osteoporose kan behandles med spesifikk osteoporosebehandling (primært bisfosfonater eller denusomab).
- * Ev. Vitamin D-mangel skal korrigeres, idet det kan forverre de kliniske manifestasjoner av sykdommen. Tilstreb s-25-vitamin D > 75 nmol/L. Det vil vanligvis ikke forverre hyperkalsemien.
- * Symptomatiske eldre eller eldre med s-Ca $> 2,75$ mmol/L, som ikke tåler operasjon kan behandles med Calcilytikum (Mimpara)

Mimpara

behandling ved primær hyperparatyreoidisme hos voksne, inkl. eldre >65 år:

- * Anbefalt startdose er 30 mg 2 ganger daglig. For å redusere serumkalsiumkonsentrasjon til eller under øvre normalverdi bør preparatet titreres hver 2.-4. uke med sekvensielle doser på 30 mg 2 ganger daglig, 60 mg 2 ganger daglig, 90 mg 2 ganger daglig og 90 mg 3 eller 4 ganger daglig etter behov.
- * Serumkalsiumnivået bør måles innen 1 uke etter start eller endret dosering, deretter hver 2.-3. måned. Etter titrering til maks. dose bør serumkalsium undersøkes periodisk, og seponering vurderes hvis klinisk relevant reduksjon i serumkalsium ikke opprettholdes.
- * OBS kun symptomatisk behandling, Mimpara påvirker ikke bentetthet.

Guidelines for Monitoring Patients with Asymptomatic PHPT Who Do Not Undergo Parathyroid Surgery: A Comparison of Current Recommendations With Previous Ones

Measurment	1990	2002	2008	2013
Serum calcium	Biannually	Biannually	Annually	Annually
Skeletal	DXA annually forearm	DXA, annually (3 sites)	DXA, every 1 -2 y (3 sites)	Every 1-2 y(3 sites), x-ray or VFA of spine if clinically indicated (eg. height loss, back pain)
Renal	eGFR , annualy; S-creatinine, annually	eGFR, not recomendede; s-creatinine, annually	eGFR, not recommended; s-creatinine, annually	eGFR annually, s-creatinine annually, if renal stones suspected 24h, u-sound or CT

Indikasjoner for parathyroidea kirurgi under observasjon

Measurement	2013
Serum calcium (>upper limit of normal)	>1 mg/dL (>0.25 mmol/L)
Skeletal	A. T-score <-2.5 at lumbar spine, total hip, femoral neck, or distal 1/3 radius; or a significant reduction in BMD ^a
	B. Vertebral fracture by x-ray, CT, MRI, or VFA
Renal	A. CrCl < 60 cc/min
	B. Clinical development of a kidney stone or by imaging (x-ray, ultrasound, or CT)

Kilder

- * Nasjonal veileder i endokrinologi

- * **Guidelines for the Management of Asymptomatic Primary Hyperparathyroidism: Summary Statement from the Fourth International Workshop**

John P. Bilezikian Maria Luisa Brandi Richard Eastell Shonni J. Silverberg Robert Udelsman Claudio Marcocci John T. Potts, Jr

The Journal of Clinical Endocrinology & Metabolism, Volume 99, Issue 10, 1 October 2014, Pages 3561–3569,

<https://doi.org/10.1210/jc.2014-1413>

- * Uptodate